

ЕВАКУАЦИЈА РАЊЕНИКА

Налазили смо се на Трешњици изнад Ужица. У ноћи између 1. и 2. новембра 1941. напали су нас четници из Пожеге. После краће борбе отерали смо их према Пожеги, али нам у борби код Рујкића механе погине заменик командира чете Станимир Миливојевић Ћано. После борбе претресли смо куће по Трешњици. У кући неке богомољке нашли смо пушку и четничку шубару са кокардом.

После неколико дана Драгица Парезановић и ја премештене смо из Црногорске чете, у којој смо до тада биле, у Четврту рачанску, која се налазила на положају код Љубовије. У Црногорску чету дошла је за болничар⁷ Олта Грбић.

У Љубовији је тих дана било стално немирно. Тамо су били четници Миладина Петровића, самозваног војводе Дринског.

Командир Рачанске чете био је тада Благомир Туцовић, учитељ, а комесар чете, колико се сећам, био је неки Боро⁸, чије сам презиме заборавила.

Наш и четнички штаб у Љубовији били су један поред другог — саба до собе. Четници су ипак стално покушавали да нас разоружају. Нешто касније у помоћ нам је стигла још једна рачанска чета. Не знам тачно која је то чета била. Стигли су ноћу. Са четницима је и даље било ситних сукоба. У међувремену је четнички војвода Дрински позван „на преговоре“ у Ужице. Отишао је и више се није вратио. Чули смо да је у Ужицу стрељан. Ми смо сутрадан заузели положај изнад школе, четници су били преко пута нас. Кад им је скоро био куван казан с јелом, припуцали смо. Настала је међусобна грдња и препирка с једног брда на друго. Код њих су се налазили заробљени неки наши другови. Да не би дошло до отворене борбе, наши су се повукли према Дрињачи.

Стигао је курир и донео наређење да се повлачимо преко босанске стране. Чули смо да су четници напали на Ужице са Трешњице. Кад смо дошли на мост да пређемо у Босну, четници су почели да пуцају на нас, али је у стражари на босанској страни био четнички војвода Даншћ, повикао им је да не пуцају, јер је склопљен споразум. Пуцава је престала и ми смо несметано прешли мост, дошли на босанску страну и уз Дрину целу ноћ ишли док смо стигли до Бајине Баште. Ту су нас чекали камиони.

Требало је да хитно идемо нашима у помоћ на Трешњици. Кад смо стигли у Ужице, борба на Трешњици била је већ завршена. Одмарали смо се један дан у Ужицу па смо затим добили наређење да запоседнемо положај у Вољујцу око Тосића механе. Одатле смо се пребацили у Бачевце. Тамо смо одмах после прославе октобарске револуције ступили у велику борбу с четницима, којима је командовао Рачић. У борби су учествовале Прва рачанска, Четврта рачанска, Посаво-тамнавска, Златарока и једна Таковска чета, која је обезбеђивала Врховни штаб, а којом је командовао неки Перо, учитељ. Командант целог положаја у борби против четника код Љубовије био је друг Борота, а комесар друг Мајер. У тој борби су нам четници заробили целу Прву рачанску чету којом је командозло један учитељ, име сам му заборавила. И он је тада заробљен. Заробљене партизане четници су предали Немцима. У тој борби убили су једног студента из Бајине Баште. Не знам како се звао, али знам да је био јединац. Заробљене су спроводили поред Дрине у правцу Лознице и уопут их тукли кесама напуњеним песком. То смо касније дознали од мештана.

Борба између наших јединица и Рачићевих четника водила се два дана, а наши нису могли да заузму вис и окончају борбу све док није дошао Брадоња с топом. Кад је он стигао, наши су бацили ракету и дали знак да је вис овојен и тиме је борба окончана. У борби су се најбоље показали другови из Златарске чете. Ту су им, колико се сећам, погинула два друга.

После ове борбе, вратили смо се у Бачевце на Дрини, али смо брзо добили наређење да идемо на положај изнад Љубовије код моста.

Одређена сам да идем у централну болницу у Рогачици. Тамо сам затекла лекаре Јулку Пантић, Миша Пантића и Ђуру Мештеровић. Убрзо смо чули да су Немци напали Посаво-тамнавски батаљон на Пашиној Равни. У тој борби рањен је Филип Кљајић и, док сам се ја налазила у Рогачици, он је донет у болницу, смештен у једну приватну кућу и ја сам одређена да дежурам код њега.

Већ еутрадан сам се вратила у јединицу која се и даље налазила на положају код Љубовије. Ту смо дознали за експлозију у ужичким трезорима. Одатле смо кренули у правцу Пецке јер је већ била почела офанзива, Немци су надирали од Пецке. У једном моменту срели смо се с Немцима такорећи лицем у лице, Повукли смо се без отпора. У повлачењу је чета разбијена. Ја сам после тога стигла у Љубовију само с једним другом из чете. У Љубовију су тада стизале многе наше јединице. Долазиле су и аутобусима. Тада сам у Љубовији видела Миљивоја Јечменицу. Придружила сам се једној групи болнице у Бачевцима. Из Бачеглаца се цела болница повукла према Рогачици. Кад смо тамо стигли, болница у Рогачици била је већ упола евакуирана. Био је

остао само доктор Пантаћ и једна плава другарица. Немци су надирали од Љубовије.

Код школе у Рогачици видела сам Слободана Секулића. Вршио је распоред неких бораца.

Са доктором Пантићем и оном плавом другарицом кренули смо једним малим колима према Ужицу. У Ужице смо ушли у сутон. Одмах сам отишла у Дом Црвеног крста. И ту су се увелико припремали за евакуацију.

Ујутру рано, пошто су скоро сви рањеници били евакуисани, кренула сам пешке с колоном која је ишла према Златибору. Сва наша возила била су већ евакуисана. Успут сам приметила да неки наши другови постављају mine на путу. Код Дотанџића кафане напали су нас немачки авиони.

На Златибору сам нашла болницу. У њој је била Јулка Пан-
тић. Одређена сам за превежање рањеника. Немци су већ били
близу Чајетине. Рањеници су амештени у једној великој кафан-
ској сали. Јулка Пантић два-три пута се пење на столицу и гово-
ри где су Немци и да се треба евакуисати. Међу рањеницима се
налазио комесар Рађевске чете, тешко рањен у ногу. У једном
моменту он је извршио самоубиство. Докторка Јулка Пантић је
нас болничарке због тога оштро прекорила.

Обукли смо другове који су мотли да иду помоћу штака. Ставили смо им преко леђа ћебад јер је било прилично хладно. Ја сам обукла официра Смиљанића, који је био рањен у руку и у око. Док сам му закопчавала шињел, видела сам да доктор Дејан Поповић дели неки новац рањеницима који су предвиђени да остану јер не могу да буду евакуисани.

Ситуација је била врло мучна, Неки су кукали и питали заш-
 IX) их остављамо. Била је ноћ. Многи нису знали правац пута пре-
 ма Санџаку. Ипак смо кренули. Напред су ишли рањеници, затим
 храна, текстил који смо понели, разне машине и становништво
 које је одступало. Напослетку су на једном камиону пребачене
 пушке.

Пут је био изтраћен до Драглице. Камиони нису могли даље. Неки камиони су се враћали натраг, а они који нису имали наређење да се врате одмах су тумбани у једну провалију. За тренутак сам видела другарицу Цану Бабовић како пуне руке штампаних табака „Историје СКПб“ носи у неку колибу. Поматали су јој неки другови.

На другој страни једна група бораца скидала је с камиона пушке.

Дошли смо у Драглицу и ушли у школу. Ту су већ били смештени рањеници.

Од Златибора до Драглице нису нас више гонили немачки авиони.

У Драглици омо превргли најтеже рањенике, опрали им завоје, а лакше рањенике упутили смо према Увцу. Затим су и тежи рањеници упућени истим правцем. Сви су прешли мостом преко Увца, који је одмах затим дигнут у ваздух.

Нашли смо се у Радоињи. Народ нае је врло лепо примио. Доносили су нам храну и давали ове што су имали. Нигде нио тако дочекани као овде. У Радоињи смо се сместили. Рањеници су распоређени по кућама.

У Новој Вароши били су Италијани.

Немци су дошли само до Увца, припуцали су на нас с десне стране Увца, али за нама нису даље ишли. Вероватно су мислили да су нас сасвим разбили...

Добрила ПЈЕВЧЕВИЋ — ПЕТРОВИЋ